

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Cautio Judicialis Prælatorvm, Ecclesiasticorum & Regularium

Dript, Laurentius a

Neuhaus, [1684]

Sectionis primæ Summarium.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-63260](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-63260)

tia ferendæ sententiæ sit omnimoda
 certitudo, *Card. tom. 1. conclus. 269.* de-
 betq; citatio esse peremptoria de jure
 communi: etsi omittatur, etiam in pro-
 cessu summario, quando proceditur
simpliciter de plano sine strepitu & figura
judicij. Idem ibid. num. 4. & 11. citatio in-
 quiens ad sententiam necessaria est, etiam
si pars interfuerit toti processui & discus-
sioni totius cause. Sed his diu immoran-
 dum non est, cum tam ex superiori-
 bus, quam Canonistis & legistis res cla-
 ra & indubitata sit, apud quos etiam vi-
 dere est, quomodo contra absentem
 debite citatum & contumacem proce-
 di debeat, cum his diu immorari non
 sit præsentis propositi.

Sectionis Summarium.

EX omnibus igitur hac sectione de-
 ductis claret, Judicem quis cumq;
 tandem ille sive Ecclesiasticus, sive re-

D 5

regularis

gularis fuerit, dum contra subditum *summariè, de plano & sine strepitu & figura Iudicij* procedit, sub gravi peccato ex Justitia obligari.

Primo adhibere Notarium ad causam, qui omnia diligenter & ita annotet, ut fidem in Iudicio facere possit, idq; tanto amplius, si periculum appellationis, vel supplicationis ad alium superiorem subsit, quatenus acta primæ instantiæ dum requiritur, edere & Iudex ad quem, an justè processum sit, & an appellationi deferri debeat, videre possit. Cum enim appellatio sit species defensionis, de jure naturali competentis, quomodo poterit injuste gravatus, tali defensionis remedio uti, si non possit habere prothocollum à Notario servatum, ex quo injustitiæ à Iudice prioris instantiæ, contra se commissæ, demonstrantur? Nunquid prioris instantiæ vel ex officio, vel ex commissione Iudici, asserenti, se privata scientia

noscere, quod appellans vel ad superiorem supplicans, criminis, de quo agitur, sit reus, & impænitens, si illud per prothocollum Notarij, quod in Judici-
 cio fidem facere possit probare nequeat, credendum erit? Contrarium certe tenet *Panormit. ad cap. Si Sacerdos X.2. de judic.* Ubi ait *Prælatum non debere nominatim arguere subditum de aliquo delicto, nisi possit illud delictum plene probari. Non creditur etiam superiori, si dicat aliquem esse reum criminis.* Fundatq; dictū suum in Concil. Africano & est in 6. q. 2. *Placuit, inquit, ut si aliquando Episcopus dicit aliquem sibi soli proprium crimen confessum fuisse, atq; ille neget, non putet ad injuriam suam Episcopus pertinere, quod illi non creditur. Et si scrupulo propria conscientia se dicit neganti nolle communicare; quamdiu excommunicato non communicaverit suus Episcopus, eidem Episcopo ab alijs non communicetur Episcopis, ut*

magis caveat Episcopus, ne dicat in quemquam quod alijs documentis probare non posset. Et clarius gloss. ad d. c.

Quidam, ait, confessus est suum delictum, soli Episcopo velut homini: postea cum suum delictum corrigere nollet, Episcopus excommunicavit illum, nec ei communicare volebat. Ille conquestus est in Africano Concilio: Episcopus replicabat, quod ille fuerat sibi confessus crimen, sed non poterat testibus probare: Quasitum est, quid super hoc faciendum, & responsum est in concilio Carthaginensi, quod Episcopus ex quo non potest crimen probare non doleat, si ei non credatur, & quamdiu non vult communicare illi in publico, tamdiu non communicetur sibi, ac alijs Episcopis. Gravis ergo error, sed & injustitia, tam in iudice a quo id asserenti, & sibi quantumcumque etiam religiosus & sanctus sit, credi volenti, quam iudici ad quem, tali asserito acquiescenti, & secundum illud iudicanti

canti & condemnanti. Certè uterq; talis Judex, etiamsi forte quoad substantiam justè judicaret, nihilominus gravissimam injustitiam committeret, & damna per eum reo vel quasi illata, sub gravissima obligatione reparare teneatur, utpote qui per talem procedendi modū, transgressus sit leges humanas & divinas, in conscientia & graviter obligantes. Nec solum sed & reo vel quasi, actio injuriarum contra talem judicem indubitatè competeret, ita ut si ea quæ allegat, probare non possit, præter alias obligationes insuper calumniari censendus est. Qui enim alteri crimen imponit, quod nec literis nec testibus probare potest, calumniatoris se nominis & obligationis reum facit. *Card. tom. 1. de calum. conclus. 9. num. 9. 10. 11. & 12.*

Quamvis ergo non obligetur actor, vel accusator, in *Judicio summario* in

scriptis libellare, possitq; etiam Judicem ad aurem informare, ea tamen quæ libelli loco oretenus proponit, necessario ad prothocollum, & acta redigi per Notarium debent, ita ut vel ipse ea prius audierit, vel à judice auditâ, & à se scripta libellanti prælege- rit, & is ea approbaverit, ne falsitatis notam incurrat, pro vero scribens & asserens, cujus notitiam non habet.

Secundo tenetur tradere reo copiam quærelæ, & articulorum contra se propositorum, ut se defendere, & contra se proposita elidere possit.

Tertio testes omni exceptione majores, contra quos de jure nihil objici potest, jurato audire, nec non.

Quarto depositiones & dicta testium, nec non eorundem nomina communicare, eaq; omnia quæ supra relata sunt tanto accuratius observare, quanto causa, quæ ventilatur est majoris momen-

momenti & gravioris præjudicij illativa, de quibus in sequentibus adhuc occurret sermo.

Archidiaconi proin alijsq; iudices Ecclesiastici si *summariè de plano ac sine strepitu & figura judicij* procedere velint; facile longa litis sufflamina, jurgiaq; Promotorum, Procuratorum, & Advocatorum, amputare possunt, si nempe exhibito sibi in Matrimoniali, aliaq; causa, libello supplici, actorum sive supplicantem, coram ipsi audiant, & quo in causa sua fundamento nitatur intelligant: an quæ proposuit probare possit, & quomodo, an per documenta literaria, an per testes & quales illi sint, citenturq; Actor reus & testes ad certum diem, & successivè seclusis Advocatis & Procuratoribus audiantur, & tentata prius inter partes concordia, illa non succedente, procedatur ad probationes, sive illæ fiant per
testes,

testes, siue alia via. Prudens interim iudex, facile exquirere & invenire poterit, an testes sint vel non sint admissibiles, & secundum hunc modum brevi temporis spatio causæ, quæ ad ordinarium iudicium deductæ, immortales lites causarent, expedire poterunt, parciq; innumeris sumptibus & expensis quibus miseri homines sic enervantur, ut iustissimas etiam causas deserere, nec ob defectum mediolorum prosequi valeant. Mentior si non sim expertus plures causas matrimoniales, quæ per probationes clarissimas facile duabus tribusvè horis expediri potuissent, ad tres & ultra annos eo usq; protelatas, donec partes exhaustis crumenis, litem deserere, & inter se pacisci cogentur. Quomodo enim aliquis sponsus vel sponsa cuius tota hæreditas, vel dos est 20 vel 30 imperialium, si (quod sæpè contingit) discordes fiant, & ob
dicte-

dictoria hominum, quæ in causis spon-
saliorum & matrimonialium, antequã
sacerdotali benedictione firmentur,
raro abesse solent, invicem in iudicio
convenient, expensas litis ultra duos
vel tres annos pendentis solvere vale-
ant, ubi singulis diætis crumenæ tam à
parte Actoris quam Rei debent esse
apertæ, ad solvendum jura Advocatis,
Procuratoribus, Judici, Notario &c.
Quibus accedit, quod si litigantes pro-
cul à loco iudicij distent, eo singulis
diætis proficisci, labores unde victum
& amictum acquirunt intermittere, &
interim non sine gravibus expensis, iti-
nera perficere, & se sustentare debe-
ant. Et hæc quomodo continuare po-
terunt, quorum tota substantia sæpius
vix ad 20, 30 vel 50 imperiales se ex-
tendit? Proinde Archidiaconus, &
quiscunque alius Ecclesiasticus iudex,
si seclusis Advocatis, Procuratoribus
Sicuti

(sicuti in causis quæ *summarie de plano sine strepitu & figura judicij* decidi possunt, de jure licitum est) partes audiat, & si possit vel amicabili transactione concordet, vel si id non succedat, non attentis judiciorum formalitatibus, quod justum est decidat. Quod si in principio Advocatos, vel Procuratores cum partibus admittat illi eundem sic implicabunt, ut etiamsi postea telam judiciariam præcidere velit, non possit; sed cursum judicij ordinarium, etiam in causis summarijs, relinquere debeat. Oderunt hunc procedendi modum iudices, qui non Deum & justitiam, sed sua emolumenta quærunt, eò quòd per eundem innumeris expensis obex ponatur, & non sit pro acquirendis nummis, quo unicè eorum intentio collimat: hinc illud illorum adagium: *Præcipiantia est noverca justitia,* cum sæpius major injustitia fiat partibus,

bus,

bus, per judiciariam telam & longum
litis sufflamen, quam si statim etiam
cum aliquali illorum damno expedi-
rentur. Quid enim prodest alicui, à suo
adversario prætendenti viginti impe-
riales, si ut illos accipiat, ad aliquos an-
nos disputare & litigare, & ultra cente-
nos imperiales judici Advocato Pro-
curatoribus, Notario pro sententijs in-
terlocutorijs & definitiva pro protho-
collis &c. exponere debeat, & tandem
litem tædio expensarum vel deserat,
vel favorabilem sententiam accipiat,
& interim talis expensarum modera-
tio fiat, ut altero vel tertio plus amittat,
quam per sententiam accipiat. Et hæc
similiaq; exemplis pluribus (si odiosæ
non essent) exemplificare possem. Nun-
quid non hic verificari posset, quod
vulgo circumferunt? *Summum jus sum-
ma injuria?* Et certè si multitudinem
judiciorum in qualibet patriæ, & ditio-

ne

ne existentium, Advocatorum, litium
 & damna, quæ eas consequuntur at-
 tendamus, fatebimur verum dixisse
 qui asseruit, plus patrias emungi per li-
 tes & processus, quam per contributio-
 nes, quas Principibus pro publicis ne-
 cessitatibus, ejusq; sustentatione sub-
 diti exponere debent. Hoc præsertim
 luxuriantium ingeniorum fœcundo
 seculo, in quo vix ulla est tam absurda
 sententia, quæ suos patronos & defen-
 sores non habeat, & quidlibet in utrâq;
 partem defendi & ventilari potest.

Specialiter autem Archidiaconi ad-
 vigilare debent, ut si per seipfos causas
 dijudicare nolint, vel ob alia negotia
 non possint, saltem tales commissarios
 habeant, in quibus est timor Domini,
 & verus Justitiæ zelus, qui ad promo-
 torum actiones diligenter attendant,
 nec per illos miseros subditos vexari &
 emungi permittant, seclusis illis partes
 læpi-

ſæpius audiendo, & quod iuſtum eſt decidendo. *Quanta enim mala faciant iſti ſcelerati exploratores criminum, quos promotores appellant, poſt editũ ſpeculum meum Archidiaconale (in quo hæc verba Gerſonis Cancellarij Pariſienſis ad longum citaveram) prius cognovi & expertus ſum. Illi enim ſi principales ſuos vel egentes, vel abſq; hoc inordinato nummorum affectu præoccupatos eſſe ſciant; nihil non moliantur, ut per fas & nefas, ſubditos mulctandi, & nummos coacervandi occaſiones quærant, & nulla ſervata proportione exceſſivè puniri urgent, principalium ſuorum emolumentum quærentes, & ſuum intereſſe nequaquam negligentes. Exempla, niſi odioſa eſſent, plurima recensere poſſem.*

Ne ergo hæc & ſimilia fiant, Archidiaconis ſerio invigilandum eſt, ut obicem ponant, ne peccatis alienis ſe impli-

pli-

plicent & oppressionis iniquæ subditorum rei fiant. Eadem enim quæ Principum, etiam respectivè est obligatio aliorum, curam animarum gerentium, respectu subditorum & ministrorum subordinatorum, pro administratione justitiæ constitutorum. Quod periculum *S. Chrysothom. Homil. 34. in Epist. ad Hebr.* satis advertit, cum pronuntiare non est veritus; *Miror an fieri possit, ut ex Rectoribus quisquam sit salvus. Princeps enim, ut ait, Sausber. lib. 4. polycrat. cap. 12. idem est de alijs superioribus & Rectoribus, tenetur de omnibus, & omnium author esse videtur, quia cum omnia possit corrigere, eorum merito particeps est, quæ noluit emendare. Cum enim potestas publica sit, omnium vires exhaurit, & ne in se deficiat, incolumitatem omnium debet procurare membrorum. Quot autem in administratione Principatus sunt officia, tot sunt principa-*
lis

di- *lis corporis quasi membra. Dum autem*
 in- *singulorum officia, in integritate virtutis*
 tio *& suavitate operationis conservat, quan-*
 m, *dam quasi membris sanitatem procurat:*
 am *cum vero ex negligentia, aut dissimulatio-*
 ne *ne potestatis, circa officia sit virtutis, aut*
 ri- *famæ dispendium, quasi in membra ejus*
 in *incurrunt morbi & macule, nec diu sub-*
 o- *sistit incolumitas capitis, ubi languor*
 eri *membrorum invalescit. Quibus con-*
 al- *formiter Isocrates apud Strobeum serm.*
 .4. *44. Imperium generis, ait, nullius improbi*
 o- *opera ad gubernandum utitor, illius enim*
 us, *delictorum cause, in te referentur. Nimi-*
 um *rum quia Princeps tenetur de omnibus &*
 ar- *omnium author esse videtur. Cujus ex-*
 um *emplum exhibet cap. 25. lib. Num. ubi*
 res *Deus populo peccante, jussit cunctos*
 ta- *Principes populi, suspendi contra so-*
 ro- *lem in patibulis. Ad quod S. Petrus Da-*
 ne *miani lib. 4. Epist. 15. Quid est, ait, quod*
 pa- *populus in luxuria voraginem labitur, &*
 bis *in*

in eorum Præpositos vindicatur? Subditi delinquunt, & Principes in patibulis suspenduntur? Scilicet alius est, qui peccat, alius qui vapulat. Cur hæc? nisi quia culpa subditorum, in Præpositorum redundat opprobrium. & quod ab omnibus erratur negligentia Pastorum adscribitur. Et vide hinc, quam periculosus sit status Præsidentium, ut non modo pro suis sed & pro subditorum puniantur offensis. Quare lib. 7. Ep. 11. monet Principes & superiores ne subditorum peccata palpent vel dissimulent. Non ad hoc inquit præcingeris gladio, ut violentorum mala debeas palpare, vel ungere, sed ut studeas vibrati mucronis ictibus obtruncare. Eneruato quippe rigore justitiæ, status eneruatur disciplina, & dum ultoriæ severitatis censura reprimitur, temeraria delinquendi licentia relaxatur. Et paulò post, Inordinata semper pietas Principis, quid est aliud, quam confusio plebis? Nam dum ille à

mode-

*moderanda regiminis habena reprimitur,
 subjecti quique velut effrenes equi per ab-
 rupta raptantur, agere nimirum licet
 omne, quod libet.*

SECTIO SECUNDA.

De Judicio Summario Regularium.

Cum à majori parte sumatur denominatio,
 hinc Sectionem hanc intitulavi de judicio
 sumario regularium; quamvis ea quæ corre-
 ctionem & reformationem morum & appel-
 lationē ab iisdem concernunt, æqualiter tam
 Clericis, quam regularibus, applicari possint
 uti singula discutienti, manifestum evadet.

ARTICVLVS I.

*An causa Regularium, simpliciter,
 de plano, sine strepitu & figura judicij,
 decidenda sint.*

CAusas Regularium inter illas esse,
 quæ summarie de plano sine strepitu
 & figura judicij expediri debeant, di-

E

ctura